

Beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Nr. 10– 5 maart 2021

De Corona Gedragsunit van het RIVM ondersteunt beleid door gedragswetenschappelijke kennis te ontsluiten, te ontwikkelen en te vertalen naar antwoorden en adviezen voor overheidsbeleid en –communicatie. Het ministerie van VWS is opdrachtgever van de gedragsunit.

Deze 10^e beleidsrapportage bevat een overzicht van de producten en activiteiten van de afgelopen zes weken, plus een vooruitblik tot eind maart 2021.

De producten worden gepubliceerd op de [gedragsonderzoekspagina](#) van RIVM.nl. Medewerkers van de gedragsunit, evenals leden van onze wetenschappelijke adviesraad, zijn hierover te raadplegen.

Resultaten periode januari – begin maart 2021

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

- Er zijn inmiddels drie interne tweewekelijkse literatuurupdates opgesteld waarin relevante literatuur wordt gedeeld (van preprint en reviews tot blogs en lopend Nederlands onderzoek). In eerste instantie werd dit alleen binnen de Corona Gedragsunit gedeeld, maar inmiddels ook met de Wetenschappelijke Adviesraad en met geïnteresseerde medewerkers van het interdepartementale Corona-Rapid Response Team, van het ministerie van VWS en van het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC).
- Het werkpakket literatuur heeft bijgedragen aan een aantal integrale producten: Brief met gedragsreflecties over de avondklok, Memo over welzijnseffecten en naleving van de avondklok, de interventiestudie in Dronten en de memo's over vaccinatiebereidheid (zie o.a. paragraaf 3: Kennisintegratie en -disseminatie).
- Er is een inventarisatie opgeleverd van effectieve elementen en interventies om naleving te bevorderen, bestaande uit eerdere beleidsadviezen van de gedragsunit, aangevuld met wetenschappelijke literatuur. Deze inventarisatie is opgeleverd aan DGSC-19 coördinatieoverleg, wordt bij deze beleidsrapportage gevoegd en zal op de gedragswebsite worden opgenomen.

Inspirerende praktijkvoorbeelden

De eerste 11 praktijkvoorbeelden zijn gepubliceerd op de gedragswebsite:

www.rivm.nl/gedragsonderzoek/voorbeelden-uit-praktijk. Deze praktijkvoorbeelden geven inzicht in hoe mensen in verschillende contexten omgaan met de coronaregels, welke afwegingen meespelen en welke strategieën en oplossingen zij hanteren. Juist het kunnen spiegelen aan anderen in soortgelijke situaties kan professionals ondersteunen om ook naleving in hun eigen setting te blijven bevorderen, hoe moeilijk dat soms ook is.

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek Gedrag en Welbevinden

Ronde 9 van het zeswekelijkse vragenlijstonderzoek is uitgevoerd tussen 30 december en 3 januari, met ruim 51.000 deelnemers. Op 15 januari zijn de resultaten gepubliceerd op de gedragswebsite.

De tiende ronde van het vragenlijstonderzoek is afgenomen tussen 10 en 14 februari. Onderwerpen die aanvullend op verzoek zijn opgenomen, zijn onder andere stemintentie bij de aankomende verkiezingen, vaccinatiegedrag en informatiebehoeften en -bronnen. Resultaten zijn op 26 februari gepubliceerd op de gedragswebsite www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden.

Verdiepende interviews

Ronde 9 uit het kwalitatieve onderzoek bestond uit 60 telefonische interviews die zijn afgenomen tussen 11 en 14 januari. Hiervoor zijn respondenten uitgenodigd die in de vragenlijst ronde 9 hebben aangegeven zich niet te willen laten vaccineren, er nog niet over hebben nagedacht of nog twijfelen over vaccineren. Resultaten zijn verwerkt in de memo 'Twijfels, onzekerheden en behoeften bij coronavaccinatie: kwalitatief en kwantitatief onderzoek' (zie paragraaf 3: Kennisintegratie en -disseminatie).

Daarnaast zijn interviews gehouden met het zogenaamde interviewcohort, 15 respondenten die al alle rondes geïnterviewd zijn. Na een jaar pandemie observeren we een trendbreuk, waarbij we zien dat de geïnterviewden meer moeite hebben met de voortdurende situatie.

<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendbreuk-bij-interviewcohort-minder-optimistisch-minder-vertrouwen>

Corona Dashboard trendonderzoek

Eind januari vond de 7^e ronde van het driewekelijkse trendonderzoek naar naleving en draagvlak van de diverse gedragsregels plaats. Ook de 8^e ronde trendonderzoek is inmiddels uitgevoerd medio februari. Resultaten zijn gepubliceerd op het [Dashboard coronavirus](https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek). Op de gedragswebsite is duiding en verantwoording opgenomen: www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek. De data die gepresenteerd worden op het Dashboard, worden ook gepubliceerd op data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

- Vanuit de gedragsunit adviseren we bij de pilotstudies rondom grootschalig testen in Bunschoten en Dronten. Tevens geven we mede-uitvoering aan de gedragstrials die hieraan gekoppeld zijn. Het doel is om kennis te verzamelen over verschillende mogelijkheden testopkomst en naleving van isolatieregels te bevorderen .
- In februari is de memo '[Redenen om niet te laten testen](#)' gepubliceerd op de gedragswebsite. Deze memo is gebaseerd op analyse van een open veld dat was opgenomen in ronde 8 van het vragenlijstonderzoek, waarin respondenten over dit onderwerp toelichting konden geven.

3. Kennisintegratie en -disseminatie

3.1 Kennisintegratie

Thema Vaccinatiebereidheid

- Sinds de zomer van 2020 verzamelt de gedragsunit kennis en gegevens over vaccinatiebereidheid. Op basis van de opbrengsten uit de verschillende werkpakketten en input van een extern expertiseteam zijn in januari twee [memo's](#) opgeleverd: 'Verkenning factoren van invloed op deelname aan COVID-19 vaccinatie' en 'Twijfels, onzekerheden en behoeften bij coronavaccinatie: kwalitatief en kwantitatief onderzoek'
- Op 29 januari is een online openbare duidingssessie georganiseerd over de "twijfels" memo. Circa 100 professionals namen hieraan deel. Ruim voldoende om vaker ook op deze manier nieuwe inzichten te delen met het beroepsveld.
- Eind januari is in twee weekenden een burgerforum (maatschappelijke consultatie) georganiseerd door Radboud UMC en Motivaction in opdracht van de gedragsunit. Dit om meer inzicht te krijgen in de informatie en argumenten die burgers die nog twijfelen, of zich niet willen laten vaccineren, van mening doen veranderen. Diverse experts uit het expertteam vaccinatiedeelname hebben bijgedragen. Het Radboudumc heeft haar conceptrapport opgeleverd, dat als bijlage bij deze rapportage is gevoegd. Er zullen nog verdiepende analyses gaan plaatsvinden.
 Door deelname aan het burgerforum namen zorgen en misconcepties omtrent vaccineren af en vertrouwen en gepercipieerde voordelen namen toe. Dit onderzoek heeft met name meerwaarde omdat het laat zien welke informatie mensen van gedachten heeft doen veranderen over vaccineren. Ook blijkt dat toegang tot experts en mensen met andere meningen en achtergronden, substantiële meerwaarde heeft voor mensen die hun mening willen vormen over al dan niet vaccineren. De resultaten kunnen goed gebruikt worden om via campagnes verder te informeren of bijvoorbeeld burgers (op TV) met elkaar in gesprek te laten gaan en vragen te stellen aan experts.
 De 6 thema's die geïdentificeerd zijn in dit onderzoek zijn, kwamen grotendeels ook al naar voren in de memo 'Twijfels, onzekerheden en behoeften bij coronavaccinatie: kwalitatief en kwantitatief onderzoek' (zie paragraaf 3: Kennisintegratie en -disseminatie).
- De gedragsunit faciliteert een voortdurende Q&A tussen academische experts uit het expertteam vaccinatiedeelname en het RIVM Vaccinatieprogramma en bevordert ook het contact vanuit het interdepartementale Rapid Response Team met de collega's van dit programma.

Andere kennis(integratie)producten

- In januari hebben we drie brieven met gedragsreflecties opgeleverd aan het ministerie van VWS en de NCTV. De tweede brief is door het ministerie van VWS gedeeld met de tweede kamer. Medio februari is opnieuw een gedragstoets uitgevoerd. Deze vierde brief is 21 februari opgeleverd aan het NCTV. Alle brieven met gedragsreflecties worden online gezet <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/kennisintegratie>.
- Literatuurmemo over welzijnseffecten en naleving van de avondklok. Een snelle scan op beschikbare literatuur. Deze memo wordt nog online gezet.
- De eind 2020 aan NCTV opgeleverde memo '[Kijkend naar het huidige maatregelenpakket, waar is winst te behalen in de naleving, en hoe dit te realiseren?](#)' is inmiddels ook gepubliceerd. In de memo worden generieke en specifieke suggesties gedaan voor onder meer gedrag en context.
- Hoofdstuk over gedrag in de nieuwe 'Handreiking communicatieaanpak' van het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC), waarin nieuwe inzichten over verbindende communicatie worden gedeeld die aansluiten bij de huidige fase van de coronacrisis.
- De gedragsunit levert periodiek informatie vanuit haar vragenlijst- en trendonderzoek, ten behoeve van het dashboard Sociaal Domein, aan DMO.

3.2 Kennisdisseminatie

Resultaten van de gedragsunit worden niet alleen gepubliceerd op de website of naar VWS gestuurd, maar worden ook gericht aangeboden aan o.a. het LOT-C, NKC en het interdepartementale Rapid Response Team Corona. Ook worden er openbare online duidingssessies georganiseerd voor de lokale praktijk, zoals voor gemeenten, GGD'en en veiligheidsregio's.

Online sessies en trainingen

Naast een duidingssessie over vaccinatiebereidheid zijn in januari en februari de volgende online sessies georganiseerd:

- 7 januari en 11 februari: introductiesessie over het werk van de gedragsunit voor VWS-ers en geïnteresseerden van andere ministeries, DGSC-19, NCTV en het RIVM.
- 14 januari: duidingssessie met een preview van de vragenlijst resultaten van ronde 9 voor VWS en geïnteresseerden van andere ministeries (dag voor publicatie).
- 15 januari: openbare duidingssessie van de vragenlijstresultaten van ronde 9 (dag van publicatie).
- 25 februari: duidingssessie met een preview van de vragenlijst resultaten van ronde 10 voor VWS, en geïnteresseerden van andere ministeries.
- 26 februari: openbare duidingssessie van de vragenlijst resultaten van ronde 10.
- 5 maart: online training 'Vaccinatie en gedrag' voor communicatieprofessionals van gemeenten, GGD-en en veiligheidsregio's. Hieraan hebben 40 geïnteresseerden deelgenomen en staan 17 deelnemers op een wachtlijst voor een volgende sessie.

Nieuwsbrief

Sinds januari heeft de gedragsunit een eigen nieuwsbrief Corona & Gedrag om beleidsmakers en professionals te informeren over de activiteiten en resultaten van de gedragsunit. In januari en februari zijn de eerste twee nieuwsbrieven verschenen. De nieuwsbrieven staan [hier](#); via deze link kunt u zich ook abonneren op de nieuwsbrief. De nieuwsbrief komt met enige regelmaat uit.

Blik vooruit begin maart – begin april 2021

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

- Het komend jaar zal de tweewekelijkse literatuurupdate worden voortgezet. Deze update is bedoeld voor mensen met een (gedrags)wetenschappelijke achtergrond. Wilt u de update ook ontvangen, dan kunt u mailen naar 5.1.2@rivm.nl met vermelding "Literatuurupdate".

Inspirerende praktijkvoorbeelden

- De komende maand worden nog 7 praktijkvoorbeelden op de website gepubliceerd, over o.a. jeugd en jongerenwerk, ZZP-ers, sportbuurtwerk, buurtzorg en een klimaatfestival op Terschelling (#hoedan?).

- Er wordt een brede analyse voorbereid: wat kunnen we overstijgend leren van de praktijkvoorbeelden?

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek ronde 11

Ronde 11 van het vragenlijstonderzoek is in voorbereiding en zal 24-28 maart worden uitgevoerd. De publicatiedag wordt afgestemd met de publicatie van de 9^e ronde van het trendonderzoek.

Verdiepende interviews ronde 10

De 10^e ronde interviews wordt gehouden in de vorm van focusgroepgesprekken over de mogelijke scenario's voor komend jaar.

Corona Dashboard trendonderzoek

In maart vindt de 9^e ronde van het trendonderzoek plaats. Resultaten worden gepubliceerd op het Dashboard, op de gedragswebsite en gedeeld via open data op data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

- Bijdragen aan de analyse en rapportage van de effectiviteit van interventies, bij de pilotstudies rondom grootschalig testen in Bunschoten en Dronten. Opleverdata van de resultaten zijn nog niet bekend.
- Jongeren in coronatijd – het Erasmus heeft in november 2020 een meting herhaald onder Rotterdamse jongeren, over gedrag en determinanten ervan, welzijn, prosociaal gedrag en zeer gedetailleerde informatie over het volgen van influencers. Rapportage volgt in deze periode.

3. Kennisintegratie en -disseminatie

3.1 Kennisintegratie

Vaccinatiebereidheid

- Op 1 april verschijnen de resultaten van de pilotstudie van het LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding) en de gedragsunit over de belangrijkste determinanten van vaccinatiebereidheid van Covid-19 vaccins.

Memo's, factsheet, reflecties

- Twee- of driewekelijkse gedragstoets op het gehele maatregelenpakket, op verzoek van NCTV. De resultaten van de toets op het maatregelenpakket van 1^e week maart worden opgeleverd op 5 maart en later in maart, afhankelijk van de timing van het verzoek, volgt een tweede oplevering.
- Memo over contactbeperking, waaronder 'sociale kring', op verzoek van VWS. Op te leveren tweede week maart.

3.2 Kennisdisseminatie

Online sessies en trainingen

- 15 maart: Bijdrage aan het webinar “Communiceren in coronatijd”.
- 11 maart: Duidingssessie Kennisintegratie Preventie, Zorg en Maatschappelijke vraagstukken, rapportage Onderzoek naar welbevinden.
- 1 april: introductiesessie over het werk van de gedragsunit voor VWS-ers en geïnteresseerden van andere ministeries en het RIVM.

5.1.2e 5.1.2e, 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e 5.1.2e

RIVM Corona Gedragsunit